

1922.-ben némi javulás állott be: a törvényhozás megfújta a takarodót a rendeleti kormányzás felett s igyekezett a törvényt ismét visszahelyezni a kűtfők élére. Az 1922: XVII. t.-c. 6. §-a kimondotta u. i., hogy a szükségtelenné vált rendeletek azonnal hatályon kívül helyezendők, a még továbbra is fenntartandók tekintetében pedig a kormány törvényjavaslatokat tartozik a nemzetgyűlés elé terjeszteni.

Mellözve ezuttal ezen törvényhely körül fellángolt és évekig tartó közjogi viták ismertetését, jóleső érzéssel állapítjuk meg, hogy az 1922. évet követő decenniumban nagyjában ismét érvényesült az írott törvény elsőbbségének és felsőbbbségének ősi tétele.

Az 1931.-ben kirobbant pénzügyi krízis azonban nemcsak gazdasági életünket rázkódtatta meg alapjaiban, hanem az alkotmányosság elvén is újból hatalmas rést ütött. Az 1931: XXVI. t.-c. 2. §-a a gazdasági és hitelélet rendjének megóvása címén eddig soha nem ismert széleskörű felhatalmazást adott a minisztériumnak. A kormány e cél érdekében rendelettel nemcsak magánjogi és eljárási, hanem egyéb olyan rendelkezéseket is tehet, melyek alkotmányunk értelmében a törvényhozás hatáskörébe tartoznak.

Felvirradt újból a rendeleti kormányzás aranykora! A megduzzadt számban kibocsájtott rendeletek olyan széles sugarú joganyagot vontak szabályozási körükbe, hogy Magyarországról, az alkotmányosság e klasszikus hazájáról 1933.-ban elmondhatjuk: a Rendeletek Tára fontosabb jogszabálygyűjtemény, mint az Országos Törvénytár.

Ifj. Dr. Nagy Dezső.

A gazdatartozások rendezése volt az a téma, amely az 1933. évvégi rendeletalkotás középpontjában állott. A 3.800/1932. és 6.300/1932. M. E. sz. ú. n. első és második gazdamórátoriumi rendelet után 1933. okt. 23-án hatályba lépett a gazdatartozások fizetésének újabb szabályozása tárgyában kelt 14.000/1933. M. E. sz. rendelet (az alábbiakban: R.), amelyet már módosított, illetve kiegészített a 14.300. és 15.500/1933. M. E. sz. r.

Gazdaadás a R. szerint a mező-, erdő-, szőlő- vagy kertgazdasági ingatlan tulajdonosa, haszonélvezője vagy javadalmasa, ha jövedelme nagyobb részben ezen ingatlanok vagy mezőgazdasági munkajövedelemből ered-, továbbá a csupán házas beltelek tulajdonosa vagy haszonélvezője, ha jövedelme nagyobb részben mezőgazdasági munkajövedelemből származik. Nem műértelemben vett gazdaadás tehát a haszonbérllő.

A R. által instituált kedvezmények: A) védett birtokká nyilvánítás; B) kamatredukció; C) ingatlanok magánkézből való eladása végrehajtási árverés hatályával; D) rendkívüli gazdasági károsodás esetén egyes végrehajtási cselekmények elhalasztása.

A) Védett birtokká nyilvánítás. Az ingatlantulajdonos gazdaadós kérheti, hogy a bíróság fenti megjelölésű ingatlanait védett birtokká nyilvánítsa és ezt az ingatlanok telekkönyvébe feljegyezze. Ennek előfeltétele azonban az, hogy az ingatlanoknak bejegyzett és fennálló jelzálogos terhe az ingatlan kataszteri tiszta jövedelmének tizenöt-szörös szorzatát-, illetve a házas beltelek jelzálogos terhe a házadó alapjának négy és félszeresét meghaladja. A kérelmet az illetékes telekkönyvi hatóságnál 1933. november 30-ig kellett előterjeszteni, de ezen határidőt a 15.500/1933. M. É. sz. r. december 15. napjáig meghosszabbította. A bíróság a kérelem tárgyában rendszerint a felek meghallgatása nélkül a kérvényhez csatolt mellékletek adatai alapján határoz. A kérelemnek helytadó végzés alapján a „Védett birtok” feljegyzés, amely konstitutív erejű, a telekkönyvbe feljegyeztetik. A védett birtok minőségéhez fűződő jogkedvezmények a következők:

1. Moratórium. Elvileg — és ezt a jogszabályt a R. elhallgatja — minden magánjogi tartozás megfizetésére halasztás kedvezménye áll fenn. Kivétel a szabály alól csak azokra a követelésekre forog fenn, amelyeket a R. kifejezetten kivesz a halasztás alól. Így nem esnek halasztás alá a 14. §-ban felsorolt követelések, tehát az ott közelebbről körülírt közadók; az 1933. március 31. után keletkezett magánjogi követelések, kivéve ezek alól az 1933. okt. 23. után pénzkölcsönből vagy áruhitelből eredő követeléseket; tartásdíjak és életjáradékok; az 1931. augusztus 31. után esedékessé vált kárbiztosítási díjak; bérleti és haszonbérleti viszonyból eredő követelések; az idegen vagyon kezeléséből befolyt érték kiszolgáltatására irányuló követelések; tiltott cselekményekből vagy vétlen károkozásból eredő követelések; ingók kiadására irányuló követelések; a tulajdonjog fenntartással vásárolt ingó kiadásra vonatkozóan azonban csak akkor, ha a dolog vételárának még fele sincs kifizetve; családi, vagy örökjogi címen alapuló követelésekből az a rész, amelynek fizetését bíróság méltányosság alapján a halasztás alól kiveszi; munkaviszonyból eredő követelés; 25.— P-t meg nem haladó tőkeösszegű minden követelés. Ezeket a követeléseket a védett birtok tulajdonosa teljes összegben köteles kiegyenlíteni.

További kivételként: 1934. január 1-től kezdve köteles

a védett birtok tulajdonosa záloglevél vagy kötvénykibocsátás alapjául szolgáló *kölcsönkövetelésnek* a jelen R. hatálya alatt esedékes részleteire a transzferrendeletben megszabott összeget letenni, egyéb követelésre évi 4% kamatot-, a jelzálogjoggal biztosított követelésekre pedig 1% tőketörlesztést is, az 1933. év előtti hátralékos adók után évente 10%-ot, a folyó adók után évi 25%-át megfizetni. További rendelkezések nagyobb teher esetén e szolgáltatásokat is mérséklék, viszont az ingatlan nagyobb jövedelmezősége esetén a bíróság e szolgáltatások mértékét a hitelező kérelmére megfelelően felemelheti. Ezen tőke fizetése után azonban 10—20% tőketörlesztési jutalmat élvez a védett birtok tulajdonosa, ha hitelintézettel szemben áll fenn a tartozás és pedig jóváírás formájában.

2. Terhelési tilalom. A védett birtokhoz fűződő további joghatás, hogy azalatt az idő alatt, amíg a telekkönyvben a „védett birtok” minőség fel van jegyezve, az ingatlanra magánjogi címen újabb jelzálogjogot bejegyezni nem lehet, kivéve az előzetesen feljegyzett úgyszintén a megüresedett ranghely betöltését, valamint a családjogi és örökösödési jogi viszonyból származó és a már hivatkozott 14. §-ban felsorolt követelések egy részét.

3. Egy további joghatás, hogy addig, amíg a gazdaadós a 2. pont előtti bekezdésben említett szolgáltatásokat teljesíti, a védett birtokká nyilvánított ingatlan haszonélvezetére végrehajtást elrendelni vagy foganatosítani, zárgondnokot nevezni, árverést kítűzni vagy megtartani, az ingatlan terményeit, tartozékait, az állatállományt, a gazdasági gépeket, munkaeszközöket, az ingatlan terményeiből előállított termékeket, és ezen ingók tekintetében fennálló vételárkövetelést, a gazdaadós lakásának szokásos berendezését és használati tárgyait végrehajtás alá vonni vagy árverésen eladni, vagy ilyen gazdaadós ellen csődöt nyitni nem lehet.

4. A védett birtokká nyilvánításnak előfeltétele — mint láttuk —, hogy az ingatlan jelzálogos terhe a kataszteri tiszta jövedelem 15-szörös, illetve a házaadóalap négy és félszeres szorzatát meghaladja. Ha az eladósodás nagyobb mervű, nevezetesen, ha a gazdaadós tartozásának összege a védett birtok kataszteri tiszta jövedelmének negyvenszeres (csupán házas belteleknél a házaadóalap tizenkétszeres) szorzatát meghaladja, és az adós tartozásai vagyoni erejét meghaladják, egyességet kell megkísérlni avégből, hogy a tartozásokat az adós vagyoni erejével és teherbíró képességével megfelelő arányba hozzák. Az eljárás szabályozása külön rendeletnek van fenntartva.

Valamely védett birtok *közfelügyelet* alatt áll, amit a

kormány helyi bizottságok útján gyakorol. Amellett *hitelezői* felügyeletet kell elrendelni, és *hitelezői megbizottat* ki-nevezni, ha az adós vagy valamelyik érdekelt hitelező kéri. A hitelezői felügyelet célja a hitelezők érdekeinek meg-
 óvása, az adós által teljesített fizetések lebonyolításánál
 való közreműködés, az adós anyagi helyzetének megállapi-
 tása, és egyeztetések előkészítése.

A védett birtok hatálya 1935. október 31. napjával szü-
 nik meg, — amikor ugyanis a rendelet hatálya megszűnik
 —, hacsak a telekkönyvi hatóság a feljegyzést korábban
 nem törli. E feljegyzést törölni kell a gazdaadós kérelmére,
 bármikor —, a hitelezők kérelmére akkor, ha a gazdaadós
 a rendeletben előírt kötelességeit nem teljesíti; törlendő
 hivatalból is, ha az adós ellen csődöt nyitnak.

B) Kamatredukció. Ez a kedvezmény független a vé-
 dett birtok létesülésétől, és nemtulajdonos, tehát haszon-
 élvező, javadalmas gazdaadóst is, tehát minden gazdaadóst
 megilleti. Eszerint a kamatnak bírói úton érvényesíthető
 legnagyobb mértéke, az 1932. április 1. előtt keletkezett
 magánjogi követelésnek a R. hatályba lépésének napjától
 járó még ki nem fizetett kamata tekintetében, a tőkének öt
 és fél %-ánál nagyobb nem lehet.

C) Magánkézből való eladása a bevezetőleg körülírt
 ingatlanoknak végrehajtási árverés hatályával. A jelzálogos
 hitelező, vagy az adós kérhetik, hogy a bíróság árverés he-
 lyett az ingatlanok végrehajtási árverés hatályával bíró
 úton magánkézből való eladását rendelje el. Ennek előfel-
 tétele, hogy a felajánlandó minimális vételár az ingatlan
 kataszteri jövedelmének negyvenszeres szorzatát, illetve a
 házadóalapjának tizenkétszeresét elérje. A vételi ajánlat
 benyújtásakor az ajánlattevőnek igazolnia kell, hogy a vé-
 telár 10%-át bánatpénzül bírói letétbe helyezte. A bíróság
 az ajánlat, illetve ajánlatok elfogadása felett az érdekel-
 tek meghallgatása után, tárgyaláson határoz, a vételár kifi-
 zetése után pedig intézkedik a vevő tulajdonjogának be-
 jegyzése iránt.

D) Rendkívüli gazdasági károsodás esetén egyes végre-
 hajtási cselekmények elhalasztása. Ezen kedvezményt már
 nemcsak a technikai értelemben vett gazdaadós kérheti, ha-
 nem mindenki, akinek fő jövedelemforrása mező-, erdő-,
 szőlő- vagy kertgazdaság, tekintet nélkül arra, hogy az in-
 gatlanok tulajdonosa, hasznélvezője vagy javadalmasa.
 Kérheti tehát a haszonbérlet is. (De ha az adós kereskedelmi
 társaság, sem ezt, sem a R. egyéb kedvezményeit nem igé-
 nyelheti.) A bíróság ily esetben az ingatlan, a fundus in-
 structus, az adós lakásának berendezése és használati tár-

gyai tekintetében az árverés elrendelését vagy foganatosítását elhalaszthatja, ha az adós hiteltérdemlően kimutatja, hogy rossz termés, állatainak elhullása, vagy gazdaságában önhibáján kívül szenvedett egyéb rendkívüli súlyos károsodás miatt jutott abba a helyzetbe, hogy kötelezettségeinek egyelőre eleget tenni nem tud. A halasztást a bíróság a körülményeknek megfelelő időtartamban állapítja meg; leg-hosszabb tartama a folyó gazdasági év végén túl nem terjedhet.

A R. a gazdaadósságok rendezésének megkönnyítése végett három alapot létesít, ú. m. a kamathozzájárulási, tőketörlesztési, és teherrendezési alapot. A kamathozzájárulási alaphól a kormány megtéríti a hitelintézeteknek és gyámi pénztáraknak azt a különbözetet, amely kamatköveteléseikben előállottak annak következtében, hogy a kamatláb a gazdaadósokkal szemben öt és fél, illetve négy százalékra csökken. Ezen alap a betéti üzletággal foglalkozó hitelintézetek befizetéseiből és a kamatilletékek egy részéből alakul. Az A) 1. pont alatt említett jóváírt tőketörlesztési összeget a tőketörlesztési alap téríti meg a hitelező pénztézetnek. A teherrendezési alap a R. végrehajtása következtében szükséges átmeneti hitelműveletek lebonyolítására, az egyességi eljárások előmozdítására és R. végrehajtására szolgál. Ezen utóbbi két alap létesítéséről a pénzügyminiszter törvényhozási felhatalmazással hitelművelet útján gondoskodik.

A R. igen sok részletkérdés szabályozását utalja át az illetékes reszortminiszterek hatáskörébe. Ezek közül megjelentek a 2.500. és 2.600. P. M. sz. rendeletek a R. egyes pénzügyi rendelkezéseinek végrehajtása tárgyában, a 2.550/1933. P. M. sz. r., amely a védett birtokká nyilvánítást kérő beadványok illetékéről szól, és a védett birtokká nyilvánítással kapcsolatos eljárási és telekkönyvi szabályok tárgyában.

B. I.

Az inkasszó rendelet. A követelések beszedésével (inkasszó) foglalkozó ipar gyakorlása tárgyában kelt és 1933. november 20-án életbelépett 67.688/1933. K. M. sz. r. ezen ipart az engedélyhez kötött iparok kategóriájába sorozza. Ilyen engedélyt csak az kaphat, aki az iparengedély elnyerésének általános feltételeinek fennforgását igazolja, feltéve, hogy a körülményekhez képest nem lehet kérelmezőről alaposan feltenni, hogy az ipart zugírászat folytatására fogja felhasználni. További előfeltétele a megállapított óvadék (4.000.—, 2.000.— és 1.000 P) letétele, az ipardíj (80.— és 40.— P) lefizetése és a cég bejegyeztetése.

Az óvadék az engedéllyessel szemben iparának gya-